

Inventari del arxius parroquials de Salitja i Sant Dalmai

TERESA ESTANY TALLEDA

EL moviment parroquial de Salitja i Sant Dalmai queda reflectit en el volum documental que apleguen els seus arxius i que aquí presentem sota forma d'inventari. Això ens permetrà una visió global de l'activitat de les dues parròquies que fins ara mancaven d'una descripció general de llurs fons respectius.

Des de mitjan segle XVI l'Església ha tingut cura de preservar els fons documentals que ha anat originant com a institució. En el Concili de Trento (1545-1563) s'estableix que cada parròquia porti regularment un registre de l'administració dels sacraments i, si bé la majoria d'aquests registres sacramentals sorgeixen a partir de 1563, llibres anteriors a aquesta data també se'n conserven encara que és poc comú. A la diòcesi de Girona, com assenyalen J. Busquets i J. Nadal, hi ha ordres anteriors a la tridentina que es manifesten en el mateix sentit. Així tenim que el bisbe Berenguer de Pau l'any 1502 crea una ordre obligant, sota pena de 20 sous cada vegada, a registrar els baptismes de les parròquies de la diòcesi. Més endavant, el 1555, el Concili Provincial de Tarragona es reitera en l'obligació de mantenir els registres de baptismes i defuncions a totes les diòcesis catalanes contemplant una sanció de 50 sous i l'excomunió per al rector que no ho portés a terme.¹

Exemples concrets de registres que ja es portaven a terme abans de les disposicions de Trento i fins i tot anteriors a l'any 1502, els aporta Antoni Mayans en el llibre on recull els arxius de la Garrotxa. Aquí dos dels casos que es poden considerar excepcionals per la seva antiguitat són Sant Feliu de Pallerols amb inici dels seus registres sacramentals l'any 1494 i Santa

1. Joan BUSQUETS i Joaquim NADAL, *Les possibilitats de la demografia històrica a les comarques gironines: inven-*

tari dels arxius parroquials de la diòcesi, Girona, 1975

Pau, el 1499.² En el cas dels dos fons que hem inventariat, quant a la secció de registres, s'inicien a Salitja el 1565 i a Sant Dalmai el 1731, en tots dos casos amb la sèrie de baptismes.

Que gran part dels fons parroquials hagin arribat a nosaltres, tot i els contratemps apareguts, sobretot en moments de guerra, ha estat possible gràcies a la bona custòdia que han rebut per part dels mateixos rectors.³ D'aquesta manera ens ha estat possible tenir, a l'actualitat, un gruix important d'informació per refer la història local i alhora complementar els buits que presenten altres camps, com pot ser la demografia, car fins el 1857 no es fa el primer cens general.⁴

En els dos inventaris que segueixen va ser la Guerra del Francès la causa més important de la destrucció de volums, encara que, si bé a l'arxiu parroquial de Salitja fou motiu de la pèrdua del llibre de baptismes (1783-1811) amb constància escrita del fet, pel que fa a Sant Dalmai la incidència d'aquesta guerra en la destrucció dels fons és més gran. Dues anotacions en els dos primers llibres de baptismes ho aclareixen: «*Els volums anteriors a aquest van ser fets malbé pels francesos mentre van estar acampats a la zona de Sant Dalmai*». I en un altre volum de la mateixa sèrie hi consta que «*el llibre al que formàven part*», les partides que van dels anys 1801 a 1809, «*es van perdre durant lo siti de Gerona de 1809*» i a partir de testimonis, aquestes es van refer de nou.

Pel que fa a la darrera Guerra Civil, no va ocasionar incidències negatives en cap d'aquests dos arxius, però sort diferent van tenir, dins la mateixa comarca de la Selva, diverses parròquies que van patir la pèrdua dels seus fons documentals i actualment tenen la seva data d'inici l'any 1939: Lloret de Mar, Martorell de la Selva, Bonmatí, Sant Martí Sapresa,

2. Antoni MAYANS, *Els arxius parroquials, municipals i notariais de la Garrotxa. Una aproximació*, 1987, p. 25-26. A més d'aquest llibre d'àmbit comarcal hi ha altres publicacions d'inventaris d'arxius parroquials de la diòcesi: Àngel PINTO, *Documents per a una història de Santa Eugènia de Ter*, 1989; Francesc FORN, *Guia-inventari de l'arxiu parroquial d'Arenys de Munt*, 1992; Roser PUIG i Josep M.T. GRAU, «Aproximació a l'arxiu parroquial de Santa Coloma de Farners», *Actes del I Congrés de l'Església Catalana*, Solsona, 1993.

3. Anton VILA i SALA en una nota que aporta a la publicació que va fer l'any 1912 i sota el títol *Els arxius parroquials. La seva importància. Ordenació, classifi-*

cació i catalogació dels seus documents, fa referència a la protecció no només d'ubicació que donava l'Església a la seva documentació: «Cèrtes iglésies rurals presenten una especie d'armari obèrt a la parèt y colocat a gran altura... Axò constituia l'arxiu o dipòsit de les escriptures referents a la iglésia.» Vila i Sala afegeix que «en dits armaris, no solament s'hi guardaven les escriptures referents a les iglésies, sinò les del comú o municipi... y els seus actes y deliberacions s'arxivaven en lo metex arxiu del curat.»

4. En aquest sentit el llibre de J. BUSQUETS i J. NADAL és una mostra de les possibilitats de treball amb documentació parroquial en l'àmbit de la demografia.

Maçanet de la Selva, Riudarenes, Sant Pere Cercada, Sils, Vallcanera, Massanes, Riells del Montseny, Sant Feliu de Buixalleu i Viabrea.⁵

Continuant en el camp de la conservació, factors aliens a les guerres també han contribuït a la pèrdua d'una part d'informació que ens haurien pogut transmetre els arxius que hem descrit. La humitat, els rosegadors i els lapismes han afectat aquests fons, si bé no pas en el mateix grau d'incidència i tampoc no tant a l'arxiu de Sant Dalmai com en el de Salitja. En aquest últim tenim que sobretot els tres primers volums de registres sacramentals presenten danys importants provocats per la humitat fins al punt de deixar algunes pàgines il·legibles. Cal dir que sortosament ara tots dos fons estan molt ben dipositats en armaris de fusta als despatxos dels rectors corresponents.

La secció més completa de tots dos fons és la que pertany a registres sacramentals; en destaquen les sèries de baptismes, matrimonis i òbits com les que presenten més continuïtat, cosa que, ben segur, respon al seguiment que s'ha fet de la pràctica de registrament des de la diòcesi a través de les visites pastorals.

També és destacable la secció de registres notarials de la parròquia de Salitja per la continuïtat cronològica que presenta: de 1531 a 1850 amb l'únic buit els anys de 1539 a 1565. La resta de seccions («església i culte» i «administracions autònomes») són les més reduïdes i també les que presenten dates d'inici més tardanes, totes elles ja ben entrat el segle XX.

Cap d'aquests dos arxius no disposava d'instruments de descripció tret de l'inventari de J. Busquets i J. Nadal, que recull els llibres sacramentals de la diòcesi de Girona. La resta no havia estat classificada anteriorment. Els inventaris que oferim a continuació responen a un esquema de classificació del fons d'acord amb la tipologia documental que contenen i el tipus de quadre seguit ha estat modificat d'acord amb aquest contingut seguint el tipus de quadre presentat per Xavier Pedrals.⁶

El fons documental de la parròquia de Sant Dalmai està dipositat a la rectoria de Vilobí d'Onyar perquè Mn. Tomàs Pons és actualment el rector de totes dues parròquies. La consulta s'ha de fer a hores a convenir amb el mateix rector. L'altre fons està dipositat a la rectoria de Salitja i la seva consulta també s'ha de fer a hores a convenir amb Mn. Josep Tomàs, rector del poble.

5. Josep M.T. GRAU: «Fons per a la Història de l'Església conservades a l'Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners», *Actes del I Congrés de l'Església Catalana*, Solsona, 1993.

6. «Una proposta de classificació dels arxius eclesiàstics locals, segons un esquema orgànic i funcional: estudi de l'arxiu eclesiàstic de Bagà», *Lligall 4*, 1991, p. 153-167.

Quadre de classificació

Parròquia de Salitja.

1. Església i culte
 - 1.1 Comptes (1940-1992)
2. Registres Sagramentals
 - 2.1 Baptismes (1565-1993)
 - 2.2 Matrimonis (1581-1993)
 - 2.3 Òbits (1569-1993)
 - 2.4 Confirmacions (1621-1992)
3. Administracions autònomes
 - 3.1 Fundacions (1967-1992)
 - Capella de les Fonts (1973-1982)
4. Registres notariais
 - 4.1 Testaments (1531-1850)

Inventari:

1. Església i culte
 - 1.1 Comptes
 - 1.1.1 Llibre de comptes. 1973-1983. Foli. 236 pàg. Enq. cartró.
 - 1.1.2 Llibre de caixa. Entrades i sortides. 1973-1983. Foli. Enq. cartró.
 - 1.1.3 Llibre de caixa. Entrades i sortides. 1981. Foli. Enq. cartró.
 - 1.1.4 Llibreta de culte i obra a la parròquia de Salitja. 1940-1992. Foli. Enq. cartró.
2. Registres sacramentals
 - 2.1 Baptismes
 - 2.1.1 1565-1953. Foli. 128 fs. Enq. pergamí. Estat regular. Inclou també Confirmacions (1621-1637), Matrimonis (1581-1652) i Defuncions (1569-1657). És escrit en català i a la coberta hi consta el següent títol: *Baptismes, Òbits i Exposoris*.

Les partides de baptisme estan incloses en els folis següents: del foli 1 al 60 (1565-1637), del foli 64 al 78 (1637-1648), del foli 100 al 102 (1649-1653).

La part inferior dels primers folis és poc llegible a causa de les taques d'humitat que hi han quedat. La coberta està separada del relligat. Actualment es guarda en una carpeta de cartró.
 - 2.1.2 1655-1682. Foli. 95 fs. Enq. pergamí separat del relligat. Estat regular. Inclou també matrimonis (1655-1733) i Defuncions (1653-1717). El llibre el formen tres quaderns que corresponen a Baptismes, Matrimonis i Òbits, cada un amb l'índex corresponent.

Tots els folis conserven taques d'humitat i les vores estan rosegades.

- 2.1.3 1682-1783. Foli. 189 fs. Enq. pergami. Estat regular. A l'índex hi ha intercalades algunes partides de baptisme. Fins al foli 45 l'estat de conservació és deficient. Malmès per la humitat i en gran part no llegible. A la resta de folis la conservació és bona tot i que s'hi observen també taques d'humitat i del foli 156 al final, les vores dretes estan rosegades. El relligat està solt de les tapes i aquestes separades entre elles.
- 2.1.4 1811-1852. Foli. 202 fs. Enq. cartró i llom de pergami. Bon estat. Als últims folis hi ha Confirmacions de 1787 i 1828. També consta en una nota trobada al començament que el llibre de Baptismes 1783-1811, es va perdre durant la Guerra del Francès. Entre els folis en blanc que hi ha a la part final, dotze d'aquests tenen partides de baptisme dels anys 1782-1807, sense que guardin cap ordre cronològic i totes pertanyen a la família Boades.
- 2.1.5 1851-1919. Foli. 246 fs. Enq. cartró folrat de pergami. Bon estat.
- 2.1.6 1919-1972. Foli. 150 fs. Enq. cartró i el llom de pell. Bon estat.
- 2.1.7 1973-1992. Foli. 126 fs. Enq. cartró folrat de pergami. Després de l'última partida hi ha una nota de *cancel·lació del llibre per disposició del vicari general de Girona amb data de 31 de desembre de 1992*. Aquesta mateixa anotació es troba a tots els registres sacramentals que acaben el 1992.
- 2.1.8 1993-... Foli. 125 fs. Enq. cartró. Imprès en català.

2.2 Matrimonis

- 2.2.1 1581-1652. Veure volum 2.1.1 de Baptismes (1565-1653).
- 2.2.2 1655-1733. Veure volum 2.1.2 de Baptismes (1655-1682).
- 2.2.3 1733-1851. Foli. 122 fs. Enq. pergami.
- 2.2.4 1852-1928. Foli. 92 fs. Enq. cartró.
- 2.2.5 1929-1992. Foli. 139 fs. Enq. cartró i llom de pell.
- 2.2.6 1993-... Foli. 125 fs. Enq. cartró. Imprès en català.
- 2.2.7 Llibre de matrimonis celebrats fora de la parròquia de Sant Dalmai. 1970-1972. 1/2 Foli. Enq. cartró.

Que aquest llibre es trobi a l'arxiu parroquial de Salitja és degut a que el rector s'ocupava de les dues parròquies.

2.3 Òbits

- 2.3.1 1569-1657. Veure volum 2.1.1 de baptismes (1565-1653).
- 2.3.2 1653-1717. Veure volum 2.1.2 de baptismes (1655-1682).
- 2.3.3 1811-1852. Foli. 133 fs. Enq. cartró folrat de pergami. Al segon foli hi ha una nota que diu que flata el llibre de Defuncions 1717-1811.
- 2.3.4 1851-1957. Foli. 201 fs. Enq. cartró folrat de pergami.
- 2.3.5 1957-1992. Foli. 323 pàg. Enq. cartró folrat de pergami.
- 2.3.6 1993-... Foli. 112 fs- Enq. cartró.

2.4 Confirmacions

2.4.1 1621-1637. Veure llibre 2.1.1 de baptismes (1565-1563). Les confirmacions s'inclouen en els folis 61-62.

2.4.2 1787-1828. Veure el volum 2.1.4 de baptismes (1811-1852).

2.4.3 1943-1991. Foli. 93 fs. Enq. cartró.

2.4.4 1992-... Foli.

3. Administracions autònomes.

3.1 Llibre de Fundacions. 1967-1992. Foli. Enq. cartró.

3.2 Capella de Les Fonts. Dos lligalls de documentació. 1973-1982. Inclouen despeses i ingressos dels aplecs i despeses de manteniment de la capella.

4. Registres notarial.

4.1 Testaments

4.1.1 1531-1538. Foli. 43 fs. Enq. pergami. Bon estat. És escrit en llatí i en català.

4.1.2 1566-1645. Foli. Enq. pergami. Mal estat. Pràcticament tots els folis estan fets malbé per la humitat i degut a això algunes vores no es conserven. De les cobertes només en queda la meitat del davant. Tot el volum es guarda dins una carpeta. És escrit en català.

4.1.3 1653-1675. Es troba a l'Arxiu Diocesà de Girona.

4.1.4 1676-1850. Foli. 159 fs. Enq. pergami.

Quadre de classificació

Parròquia de Sant Dalmai

1. Església i culte.

1.1 Organització (1928-1992)

1.2 Comptes (1746-1834, 1973-1983)

2. Registres parroquials

2.1 Baptismes (1731-1993)

2.2 Matrimonis (1810-1993)

2.3 Òbits (1809-1993)

2.4 Confirmacions (1910-1960)

2.5 Compliment Pasqual (1940-1967)

3. Registres notarial

3.1 Testaments (1811-1851)

4. Associacions pietoses de fidels

4.1 Llibre del Roser (1812-1971)

Inventari

1. Església i culte.

1.1 Organització

1.1.1 Llibre d'actes. 1939-1944. Foli. 20 pàg. Enq. cartró. Hi consten les reunions que feien els veïns amb la finalitat de reconstruir l'església després de la Guerra Civil.

1.1.2 Lligall de documentació vària. 1943-1965. També hi ha correspondència 1950/1970.

1.1.3 Lligall de documentació vària. 1928-1992.

1.2 Comptes.

1.2.1 Llibre de comptes. 1973-1983. Foli. 28 pàg. Enq. cartró.

1.2.2 Llibreta de col·lectes. 1746-1834. 1/2 Foli. 20 quaderns sense foliar. Enq. pergami.

2. Registres parroquials.

2.1 Baptismes.

2.1.1 1731-1800. Foli. 193 fs. Enq. pergami. També conté Confirmacions (1746-1849). Les partides de baptisme es troben dels folis 1 al 180. Al final del volum hi ha una nota que diu que els llibres anteriors a aquests van ser *fets malbé pels francesos mentre van estar acampats a la zona de Sant Dalmai*.

2.1.2 1801-1851, 1918-1942. foli. 126 fs. Enq. cartró i llom de pergami. A inicis del volum hi ha una referència a les primeres 23 partides corresponents als anys 1801-1809. El llibre al qual formaven part es va perdre *durant lo siti de Gerona de 1809*, i a partir de testimonis, les partides es van refer de nou.

2.1.3 1851-1891. Foli. 131 fs. Enq. cartró folrat de pergami.

2.1.4 1943-1972. Foli. 36 fs. Enq. cartró.

2.1.5 1973-1992. Foli. 19 fs. Enq. cartró folrat de pergami. Una nota al final de les partides diu que el llibre va quedar *cancel·lat per disposició del vicari general de Girona, el 31 de desembre de 1992*. Tots els volums de registres sacramentals tenen després de l'última partida aquesta ordre de cancel·lació.

2.1.6 1993-... Foli. Enq. cartró.

2.1.7 Llibreta de baptismes. Esborrany. 1959-1972. Foli. 18 fs. Enq. cartró.

2.2 Matrimonis

2.2.1 1810-1851. Foli. 28 fs. Enq. cartró i llom de pergami.

2.2.2 1851-1957. Foli. 124 fs. Enq. cartró folrat de pergami.

2.2.3 1959-1992. Foli. 22 fs. Enq. cartró folrat de pergami.

2.2.4 1993-... Foli. Enq. cartró.

2.3 Òbits

2.3.1 1851-1918. Foli. 114 fs. Enq. cartró folrat de pergami.

- 2.3.2 1809-1972. Foli 163 fs. Enq. cartró i llom de pergamí. Aquest volum també té Confirmacions (1910-1960). Els folis que contenen les partides d'òbits són els següents: de l'1 al 49 (1809-1851), del 101 al 163 (1919-1972).
Al final del llibre hi ha una nota que diu que a l'any 1973 es començà un nou volum amb la redacció oficial impresa.
- 2.3.3 1973-1992. Foli. 6 fs. Enq. cartró folrat de pergamí.
- 2.3.4 1993-... Foli. Enq. cartró.
- 2.4 Confirmacions
 - 2.4.1 1910-1960. Veure el volum 2.3.2. Les Confirmacions es troben entre els folis 52-76.
- 2.5 Compliment Pasqual.
 - 2.5.1 1940-1950. Llibreta. Enq. cartró.
 - 2.5.2 1951-1967. Llibreta. Enq. cartró.
- 3. Registres Notarials.
 - 3.1 Testaments.
 - 3.1.1 1811-1851. 1/2 Foli. 38 fs. Enq. pergamí. Hi ha altres documents referents a la parròquia (memòries, inventaris, factures, reconstrucció de l'església després de 1939). Les memòries i inventaris són dels anys 1943, 1951 i 1960.
- 4. Associacions pietoses de fidels.
 - 4.1 Llibre del Roser. 1812-1971. Foli. 47 fs. Enq. cartró.

Església parroquial de Salitja poc abans de la Guerra Civil.